

Journal of Society and Politics Essays

Vol 3, No 10 summer 2025
Journal Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/jsp>

Online ISSN:2981- 1236

The requirements of institutionalizing the values of sacred defense in the educational system and the challenges facing it in the second forty years of the Islamic Revolution

Esmail Heydari: Department of Political Science, Shah.C., Islamic Azad University, Shahreza, Iran

Masoud Jafarinejad*: Department of Political Science, Is.C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Bashir Esmaili Gonharani: Department of Political Science, Shah.C. , Islamic Azad University, Shahreza, Iran

Received: 2024/11/28 PP 45-58 Accepted: 2024/04/14

Abstract

At any point in time, events happen in different countries that have become a part of that country's identity, and its policy makers try to preserve and spread it. In the Islamic Republic of Iran, after eight years of holy defense, which is full of the culture of self-sacrifice, sacrifice, resistance, patriotism, bravery and veteranism of Islamic warriors and the active presence of people in its various scenes, it is one of the valuable and glorious events that are preserved and passed on to generations. The future can strengthen the positive sense of national and religious identity. From this point of view, institutionalizing the beliefs and values of the eight years of holy defense is one of the requirements and strategic policies of the education system, which can be beautifully provided in the form of scientific, cultural and educational products for the familiarity and role model of the country's young generation. In this direction and in the present study, which has been conducted in an analytical-descriptive manner, an attempt is made to answer this important question, what are the most important requirements for institutionalizing the values of holy defense in the educational system of the Islamic Republic of Iran? In response to the mentioned question, the hypothesis of the research is based on the principle that the reconstruction and renovation of the cultural and spiritual works left over from the imposed eight-year war, such as the values of sacred defense and the revival of the culture of sacrifice and sacrifice, etc., is necessary and in line with strengthening Expansion and institutionalization of defense values is considered sacred. This is part of the requirements and duties of related executive and cultural institutions, so that the government can strengthen the national identity and authority, especially in the field of education, with a jihadist approach and deepening these values, and value the present and future generations of the revolution more than ever before. Familiarize with the holy defenses..

Keywords: sacred defense, values of the eight-year war, institutionalization, Islamic revolution

Citation: Heydari, Esmail; Jafarinejad, Masoud; Esmaili, Gonharani Bashir; (2025). **The requirements of institutionalizing the values of sacred defense in the educational system and the challenges facing it in the second forty years of the Islamic Revolution.** Journal of Society and Politics, Vol 3, No 10, Shiraz, PP 81-96.

*. **Corresponding author:** Masoud Jafarinejad, **Email:** jafarinezhad@iaush.ac.ir, **Tel:** +98 09131196350

Extended Abstract

Introduction

Values are one of the most important components of a culture because they originate from the beliefs of a nation and affect its activities in various fields. It is brighter and more stunning.

The ups and downs history of Iran has also been full of the manifestations of the defense of the Iranian people in historical periods against foreign aggression and aliens, the peak of which in recent decades can be seen in the holy defense and countering foreign aggression in the form of eight years of holy defense. It crystallized in the epic of the holy defense and became one of the important factors of victory over the enemy. It was rooted in the pure Islamic culture and religious beliefs of the warriors of Islam, who based on the teachings of the Qur'an had strengthened their relationship with the Almighty God, and in the words of one of The commanders of the holy defense in the eight years war, wherever we were lacking and had to fight, the elixir of trust rose and caused the lack of motivation that existed in the army before the revolution to disappear over time, and it was in this university that the spirits Our reinforcement and motivation became strong.

Methodology

In the current research, which is done analytically and descriptively, an attempt is made to answer this important question, what are the most important requirements for institutionalizing the values of sacred defense in the educational system of the Islamic Republic of Iran?

Results and discussion

According to the paradigmatic patterns in examining the fields, obstacles, shortcomings and shortcomings in promoting the culture of sacred defense, the above fields and components can be examined in the following three content, institutional and functional sections:

A) in content fields

-^۱Substitution of values: According to experts, the gradual process of changing and moving values in the past years until now has shown itself in the replacement of non-Islamic values with Islamic values and the change of non-Islamic physical symbols and symbols of non-Islamic occasions with Islamic physical symbols and occasions. is

-^۲Lack of concentration of content: in terms of content as well, although many centers are active in the field of sacred defense. But each of them has some information. Therefore, it seems difficult for researchers and the general public to access centralized and comprehensive information about holy defense.

-^۳Weakness of content coherence: In the arena of producing and expressing sacred defense resources, numerous cultural custodians each produce and supply content according to their own diagnosis, or we witness dispersions in the expression of sacred defense issues, which sometimes creates doubts..

-^۴Weakness of meritocracy: Weak attention to the powerful scientific forces in the oral history of the holy defense is one of the major gaps in the current situation. It seems that mostly people do this because they lack the necessary scientific qualifications

b) Functional obstacles of institutionalizing the culture of sacred defense in the educational system

-^۱Reference to non-value cultural patterns and methods

One of the important issues and obstacles in promoting the culture of holy defense in the educational system of the country in the second forty years of the revolution is the tendency and reference to cultural models and non-value methods to propagate the culture of holy defense with the aim of creating attraction for the audience, which from the perspective of experts The title of strategic error has been proposed. The concept of testimony is a hermeneutical and multi-dimensional thing, and this special description has made it the source of diverse and numerous interpretations, readings, perceptions and interpretations, and it has been exposed to

various explorations and ideas. In this sense, scientific promotion with a non-divine divine worldview, intelligent and purposeful scientific methods in promoting culture and preventing bad defense of the values of holy defense, as well as continuous updating of the thinking of holy defense, are among the most important goals in this field.

Conclusion

Institutionalizing values in the society requires planning and organization, and the responsibility of this category rests with all cultural institutions in the country's educational system, especially the Ministry of Education and Science, which must do the key and basic work in this field. , anti-arrogance, love for the country, purposeful life and efforts to build the country are the precious assets of our dear youth. These are the results of the hard work of many compassionate and dedicated teachers, who should be congratulated for their efforts. As the largest cultural, educational and educational institution of the country, the education system has the mission of nurturing the growth of the future generation. Perceptive and thoughtful teachers, with their high intellectual and cultural capacity, as generators of thought and knowledge, promoting and deepening the values of the Islamic Revolution and bowing to religious rites and original and healthy political vision and attitude without leaning towards political games, trying to raise the level of awareness And they have community culture. The school is the front line of education and the center of development of the frontiers of knowledge. In this regard, considering that in the analysis of the values of sacred defense, categories such as sacrifice and martyrdom are considered as fundamental values of the Islamic society of Iran, and the transfer of such values is always part of the macro-cultural policies of the country, from this point of view, the educational system of the country As the largest institution that is responsible for the transfer of culture and values, it is expected to be a leader in this cultural movement while following the cultural policies of the country. Therefore, if a society considers it important to rule the atmosphere of self-sacrifice and witnessing the cultural atmosphere of the country, it should organize its education system in such a way that the output of the expenses and efforts made in it are its own

youth and with an identity that is good for the culture of self-sacrifice. And they know martyrdom and are ready to make efforts and sacrifice for it and defend it to the end of their lives

References

1. Imam Khomeini (RA), Ruhollah (1378), Sahifa Imam, Volume 19, Tehran, Institute of Imam's Works. [In Persian]
2. Izadi et al., (2016) promoting the culture of sacred defense, pathology, presenting models and solutions. [In Persian]
3. Barznouni, Mohammad Ali. (1386). "Sacred Defense and Culture of Sacrifice and Martyrdom". Aftab Newsletter, No. 418. [In Persian]
4. Islamic Revolution Martyr Foundation. (1380). The fragrance of martyrdom in Kalam Velayat, Tehran: Shahid Publishing House[In Persian]
5. Balgardi, spring; Saidi Rizvani, Mahmoud; Binders, Mehdi. (1387). "A reflection on the extent of using the capacity of the Persian language and literature course (middle school) in promoting the culture of sacrifice and martyrdom". Proceedings of the National Conference of Sacrifice and Martyrdom, Opportunities and Challenges in the Fields of Culture, Economy and Politics, Mazandaran: Mazandaran University, pp. 249-269. [In Persian]
6. Jamshidian, Abdul Rasul; Sadeghian, Mehdi; Moradzadeh, Samira; Forohar, Mohammad. (1387). "Analysis of the content of elementary school books in terms of the amount of attention paid to the variables of the culture of sacrifice and martyrdom". Proceedings of the National Conference on Promoting the Culture of Sacrifice and Martyrdom, Isfahan: Isfahan University, pp. 293-315. [In Persian]
7. Cheraghi, Nasreen; Islampanah, Maryam. (1389). "The influence of the culture of sacrifice and martyrdom in the development of morality and spirituality in society". Proceedings of the National Conference of Sacrifice and Martyrdom and Country Development, Kermanshah: Razi University, pp. 92-105. [In Persian]
8. Saeed Manesh, Nusratullah; divine, fiery (1389). "Effects and cultural consequences of sacrifice and martyrdom against cultural invasion". Proceedings of the National Conference on Sacrifice and Martyrdom and Country Development, Kermanshah: Razi University, pp. 185-198. [In Persian]
9. Shahin, Azadeh; Sohrabi Spring, Muzaffar. (1387). "Investigation of the role of the programs of national TV networks in preserving and strengthening the culture of sacrifice and martyrdom". Proceedings of the National Conference on Promoting the Culture of Sacrifice and Martyrdom, Isfahan: Isfahan University, pp. 421-454. [In Persian]
10. Salehi Imran, Ibrahim; Akbarpourzanglani, Mohammad Bagher. (1386). Examining the degree of fulfillment of the social goal of self-sacrifice in secondary education (case study: students and teachers of Nazari secondary school). Mazandaran, Proceedings of the Conference on Pathology to Promote the Culture of Sacrifice and Martyrdom. Pages 177-189. [In Persian]
11. Salehi Imran Ebrahim; Mehdi Sobhaninejad; Hossein Farhikhte Chaharbashlou (2014) Analysis of the level of attention paid to the components of martyrs and martyrs of holy defense in the content of elementary school textbooks, Education and Learning Research Quarterly, Article 14, Volume 12, Number 1 - Serial Number 21, Shahrivar. [In Persian]
12. Sahifa Noor, collection of guidelines of Imam Rahal (RA), Ministry of Guidance, Tehran 1371-1361. [In Persian]
13. Mobatkar Sarabi, Esfandiar. (2017). Laleh Hahoza, Tehran: Martyr of the Islamic Revolution Foundation, Shahid Publishing. [In Persian]
14. Defense Policy Magazine, 25th year, number 99, summer - Mokhtaripour, Marzieh; Siadat, Seyyed Ali. (1385). The effects of cultural consequences of sacrifice and martyrdom. Shiraz: Proceedings of the Conference on Pathology and Promoting the Culture of Sacrifice and Martyrdom. Pages 148-162[In Persian]
15. Mehdi Azad, Mahmoud. (1375). With worship to ascension, Tehran: Shahid Publishing House.[In Persian]

مقاله پژوهشی

الزامات نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس در نظام آموزشی و چالش‌های فراروی آن در چهل ساله‌ی دوم انقلاب اسلامی

اسماعیل حیدری: گروه علوم سیاسی، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران
مسعود جعفری‌نژاد^۱: گروه علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
بشیر اسماعیلی گنهرانی: گروه علوم سیاسی، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۷ صص ۸۱-۹۶ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۶

چکیده

در هر برهه‌ای از زمان در کشورهای مختلف اتفاقاتی روی می‌دهد که به جزئی از هویت آن کشور تبدیل شده و سیاست‌گذاران آن تلاش در حفظ و اشاعه آن دارند. در جمهوری اسلامی ایران نیز در پی هشت سال دفاع مقدس که مملو از فرهنگ ایثار، فداکاری، مقاومت، میهن‌دوستی، رشادت و جانبازی رزمندگان اسلام و حضور فعال مردم در صحنه‌های مختلف آن از جمله وقایع ارزشمند و فاخری است که نگه‌داشت و انتقال آنها به نسل آینده می‌تواند حس مثبت به هویت ملی و دینی را تقویت کند. از این منظر نهادینه کردن باورها و ارزش‌های هشت سال دفاع مقدس یکی از الزامات و سیاست‌های راهبردی دستگاه تعلیم و تربیت است که می‌توان آن را به زیبایی در قالب تولیدات علمی، فرهنگی و آموزشی برای آشنایی و الگوبرداری نسل جوان کشور در اختیار آنان قرار داد. در این راستا و در پژوهش حاضر که به صورت تحلیلی-توصیفی انجام پذیرفته است تلاش می‌گردد به این پرسش مهم پاسخ داده شود که مهمترین الزامات نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس در نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران چیست؟ در پاسخ به پرسش مذکور، فرضیه پژوهش بر این اصل استوار بوده است که بازسازی و نوسازی آثار فرهنگی و معنوی بازمانده از دوران جنگ هشت ساله تحمیلی همچون ارزش‌های دفاع مقدس و احیای فرهنگ ایثار و فداکاری، و... امری ضروری و در راستای تقویت، گسترش و نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس تلقی می‌گردد. امری که جزء الزامات و وظایف نهادهای اجرایی و فرهنگی مرتبط می‌باشد به طوری که دولت می‌تواند با رویکردی جهادی و تعمیق این ارزش‌ها، هویت و اقتدار ملی را بویژه در حوزه آموزش تقویت کند و بیش از پیش نسل‌های حاضر و آتی انقلاب را با ارزش‌های دفاع مقدس آشنا و مانوس سازد.

واژه‌های کلیدی: دفاع مقدس، ارزش‌های جنگ هشت ساله، نهادینه سازی، انقلاب اسلامی

استناد: استناد: حیدری، اسماعیل؛ جعفری‌نژاد، مسعود؛ اسماعیلی گنهرانی، بشیر. (۱۴۰۴). الزامات نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس در نظام آموزشی و چالش‌های فراروی آن در چهل ساله‌ی دوم انقلاب اسلامی. فصلنامه جستارهای جامعه و سیاست، سال ۳، شماره ۱۰، شیراز، صص ۸۱-۹۶.

^۱ نویسنده مسئول: مسعود جعفری‌نژاد، پست الکترونیکی: jafarinezhad@iaush.ac.ir، تلفن: ۰۹۱۳۱۱۹۶۳۵۰

مقدمه

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های جامعه در حال گذار وجود تغییرات محسوس و نامحسوس در حوزه‌های فرهنگی، فاصله نسلی و تقابل بین عناصر و خرده فرهنگی در سطح افراد، گروه‌ها و نظام‌های فرهنگی و اجتماعی می‌باشد و جریانهای رسانه‌ای- فرهنگی کشورهای قدرتمند جهانی در این بستر سلامت اجتماعی، فرهنگی و پیشرفت کشورهای در حال توسعه را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد در این میان تجربه هشت سال دفاع مقدس و فرهنگ مقاومت، مبارزه و دفاع از کيان و ارزش‌های اسلامی در کنار روحیه ایثارگری و شهادت طلبی تأثیرات شگرفی بر حفظ و بالندگی جامعه ایران در طول دهه‌های گذشته تا کنون داشته است که این ویژگی‌های ارزشمند رفتاری موجب شکلگیری فرهنگ دفاع مقدس به عنوان یک فرهنگ معنوی گردید که رمز پیروزی جمهوری اسلامی ایران در طول انقلاب و حیات سیاسی آن بوده است

هشت سال دفاع مقدس امت مسلمان و شهیدپرور ایران حماسه‌های بزرگی از پایداری، جان فشانی، دلیری و رزم‌آوری، ایمان و اعتقاد را آفریدند. تا یخ این نبرد بزرگ با زمر مقاومت، ایثار و پیروزی رزمندگان و ایثارگران نستوهی نوشته شده که با قلبی سرشار از عشق به خدا به جمع رزمندگان اسلام پیوسته و با ایمانی راسخ به مقابله با سهمگین‌ترین سلاح‌ها دشمن رفته و با نثار خون خود، ماندگارترین میراث دفاع مقدس را به یادگار گذاشته اند (مهدی آزاد، ۱۳۷۵).

از این منظر بازخوانی زندگی، رشادتها و ایثارگری‌های رزمندگان و شهدای جنگ هشت ساله برای جوانان به ویژه در قالب نظام آموزشی به لحاظ الگوسازی و نهادینه سازی ارزش‌های این دوره با توجه به نقش آن در ماندگاری و ثبات و تداوم انقلاب اسلامی و استقلال کشور امری مهم و مورد تأکید بزرگان انقلاب اسلامی بوده است به طوری که مقام معظم رهبری در این زمینه بارها در رهنمودهای خود استفاده و بهره برداری از فرهنگ دفاع مقدس را، که همان روحیه مقاومت و فداکاری همراه با اخلاص بود، مورد تأکید قرار داده اند و فرمودند: "اگر همین نصف روز حادثه کربلا در تاریخ ما در طول هزار و چهارصد سال چنین اثری به جا نهاده است، پس فرهنگ هشت سال دفاع مقدس می‌تواند برای سالهای متمادی منشا برکات زیادی باشد" (۱۳۸۶/۶/۲۱). ایشان همچنین بارها نگرانی خود از غفلت در مسیر حفظ این ارزش‌های فرهنگ غنی و ارزشمند را بر آحاد مختلف جامعه به ویژه به اصحاب فرهنگ ساز جامعه اعلام فرمودند که "ما یک هزارم آنچه را که درباه این جنگ می‌باید تحقیق و موشکافی می‌کردیم، هنوز بیان نکردیم" (۱۳۷۹/۷/۱۶)

با توجه به این فرضیه مهم نقل گفته‌ها، اعمال و آثار این عزیزان و ترسیم زوایای وجودی و اخلاقی شهداء و ایثارگران دفاع مقدس- که از گرانبهاترین میراث معنوی نظام مقدس جمهوری اسلامی برای آیندگان می‌باشند- از ضروریات بنیادین امروزی بشمار میرود. به تعبیر دیگر، اینان در دوران هشت سال دفاع مقدس، علاوه بر دفاع از سنگرهای ایدئولوژیک، با حضور مستمر و ایثارگرانه خود در میادین عزت و شرف، رسالت جهاد و شهادت خود نیز به بهترین وجه به انجام رسانیدند (مبتکر سرابی، ۱۳۹۷) از این رو، یاد شهداء و ایثارگران، یادبود ارزشهای انسانی است و گرمی داشت آنان، تجلیل از برترین خصال بشری موجب تداوم حرکت انقلاب است. بی‌تردید اگر فداکاری و ایثار شهدا و رزمندگان دفاع مقدس نبود؛ امنیت، استقلال و آزادی کشور از میان می‌رفت. بنابراین پاسداری خون شهدا و ایثارگری رزمندگان هشت سال دفاع مقدس و زنده نگه داشتن نام و یاد آنها وظیفه‌ای انسانی و ملی می‌باشد. (صالحی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۷۹)

در این راستا با توجه به نیاز جامعه در حال تحول به فرهنگ غنی دوره هشت ساله دفاع مقدس از یک سو و جامعه حاضر که تحت تأثیر رسانه‌ها و ابزارهای نوین ارتباطی که بستری برای ترویج ارزش‌های غربی گردیده است از سوی دیگر، لذا لازم است

که با توجه به تهدیدات فرهنگی بیرونی در قالب تهاجم فرهنگ غربی علیه ملت و نظام جمهوری اسلامی، لازم است در قالب فرهنگ سازی و نهادینه کردن آن در جامعه برای احیای فرهنگ دفاع مقدس و مقابله با فرهنگ لیبرالی در حوزه مختلف به ویژه در نظام آموزشی کشور اقدامات اساسی انجام گردد.

در این زمینه آشناسازی دانش آموزان، دانشجویان با گنجینه‌ها دفاع مقدس به ویژه ابعاد شخصیتی و رفتاری شهدا و ایثارگران دفاع مقدس اهمیت زیادی برای جامعه دارد؛ زیرا بازتاب این آشنایی و شناخت عمیق و اصولی از شهدا و رزمندگان، جامعه را از تاثیرات روحیه مثبت از خودگذشتگی برخوردار می‌کند و امکان بهره‌مندی از ذخایز معنوی و آثار وجودی شهدا و رزمندگان دفاع مقدس میسر می‌گردد و موجب تداوم دینی و ملی جامعه اسلامی - ایرانی و ارزش‌های انقلاب خواهد شد (مختاری پور و سیادت، ۱۳۸۵: ۱۵۱).

به تعبیر دیگر، با معرفی و شناساندن کامل ابعاد وجودی شهداء و ایثارگران دفاع مقدس، نمونه رفتار و کردار مطلوب در معرض دید فراگیر قرار می‌گیرد و موقعیت او را دگرگون می‌کند و همین امر حالت نیکویی و پیروی را دانش آموز بیدار می‌کند و مقدمه رشد و گسترش فرهنگ ایثار و شهادت را در جامعه فراهم می‌آورد. با توجه به این مهم، نظام آموزشی به طرز عام و برنامه درسی به طور خاص، می‌تواند در کنار سایر راهبردها، ابزاری مناسبی برای به کارگیری اندیشه‌ها و الگو شخصیتی و رفتاری شهداء و رزمندگان، توسط دانش آموزان در عرصه عمل باشد (صالحی عمران و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۱۳).

روش پژوهش

به لحاظ نوع، پژوهش در زمره پژوهش‌های کاربردی است که در آن تلاش می‌گردد از طریق استخراج الگوی ترویج فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی جمهوری اسلامی ایران و ارائه راهکارها به گونه‌ای مؤثر و عملگرایانه در راستای ترویج فرهنگ دفاع مقدس عمل کند.

ب) تعریف مفاهیم

ارزش‌های دفاع مقدس

ارزش‌های دفاع مقدس، ارزش‌هایی متأثر از شرایط جنگی و ارزش‌های مذهبی و ملی است که ملت جمهوری اسلامی ایران تحقق آنها را در قالب انقلاب اسلامی آرزو کرد و دارای چند ویژگی زیر می‌باشد

۱- این ارزش‌ها دارای جنبه عینی می‌باشند

۲- عمدتاً ریشه در گذشته مذهبی و ملی ما دارند.

۳- طی دوره معینی_ دوره جنگ - تجسم یافته اند

۴- به طور خاص و آرمانی درقشرهایی که بیشترین ارتباط مختارانه را با جنگ برقرار کرده اند، متبلور شده‌اند

۵- این ارزش‌ها در افراد، حامل بار معرفتی خاص هستند. (مجموعه مقالات دفاع مقدس، ۱۳۷۳: ۱۱۶)

فرهنگ دفاع مقدس

این مفهوم در بیان کامل‌تر «فرهنگ برآمده از انقلاب اسلامی» و ارزش‌های حاصل از آن بطور عمده در گذشته‌های فرهنگی و مذهبی ماریشه دارند، اما تجسم عینی آن در کوران انقلاب و به ویژه دوران دفاع مقدس بود

دوران دفاع مقدس، تبلور عملی و تجلی رینی همه ارزش‌ها بود. ارزش‌ها در جنگ شکوفا شد و واقعیت عملی یافت و در عرصه فرهنگ دفاع مقدس، عشق و عرفان، دلاوری و مرزداغی، شجاعت و حماسه، ایثارگری و از خود گذشتگی، ایمان به هدف و اطمینان به پیروزی و در یک کلمه ارزش‌های اصیل اخلاقی انسانی ظهور یافت و تجلی پیدا کرد (برزنونی، ۱۳۸۸: ۸۵).

بنابراین فرهنگ دفاع مقدس مجموعه‌ای از افکار، اعتقادات، باورها، ارزش‌ها، پسندها، علایق و دل بستگی‌ها، روابط عرف و عاداتی است که در جریان دفاع مقدس تجلی یافت و به صورت فرهنگ رایج در بطن سازمانی جامعه نهادینه شد و قابل انتقال به نسل‌های بعدتر گردید. (رشید و پاشایی، ۱۳۹۱: ۲۱۸).

آسیب شناسی

آسیب به معنی زخم و جراحت و صدمه از حوزه زیست شناسی به مباحث اجتماعی وارد شده است. به طور معمول آسیب در مقابل تهدید به کار میرود و از یک جهت به تمایز داخلی یا خارجی بودن این دو توجه میشود. در این فرض آسیب نقایص، ضعف و مشکلات درونی و ساختاری محیط مفروض را در بر می‌گیرد و تهدیدها و خطرهای بیرونی نسبت به محیط است (گروه مطالعات امنیت، ۱۳۸۷: ۱۵۹).

در ارتباط با حوزه پژوهش حاضر شناخت آسیب‌ها و تهدیدهای فرهنگ طی هشت سال نبرد عاشورایی در جهت تثبیت و تداوم انقلاب اسلامی امروز به بازنگری و آسیب شناسی نیاز مبرم دارد. هوشیاری در برابر پیدایش و شکل‌گیری آسیب‌ها و تهدیدها اولین گام مؤثر در انتقال و ترویج و نهادینه ساختن ارزش‌ها در جامعه است. شناخت علمی آسیب‌ها به برنامه ریزی و تدوین چشم‌انداز آینده نظام اسلامی کمک زیادی می‌کند. امام خمینی (ره) درباره اهمیت شناسایی آسیب‌ها می‌فرماید: «یک کشوری وقتی آسیب میبیند که ملتش بی تفاوت باشد راجع به آسیب‌ها» (صحیفه امام، ج ۱۶: ۱۳).

ویژگیهای ارزش‌های دفاع مقدس

دفاع مقدس، صحنهٔ بروز افتخارات، عزت و اقتدار جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی است که جمهوری اسلامی ایران، همچون نگینی تابناک تا همیشه، در تاریخ حماسه و ایثار و پایداری آزادگان جهان خواهد درخشید. پایداری ملت بصیر و انقلابی ایران اسلامی که برخاسته از روح ایمان و وحدت بود، در سایهٔ هدایت‌های حکیمانه و مدبرانهٔ رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی (ره) سبب احیای مکتب سازنده و نهضت بیداری اسلامی در جهان شد. در واقع دفاع مقدس در زمینه‌های مختلف سیاسی، نظامی، اجتماعی، فرهنگی و ... توانست معادلات جهانی را برهم زند. گرچه این فرهنگ به منزلهٔ گنجینه‌ای ارزشمند همواره می‌تواند برای ملت ایران و دیگر جوامع اسلامی نیرو زا و قدرت آفرین باشد، اما این مهم در گرو شناخت ابعاد و مؤلفه‌های فرهنگ متعالی مقاومت و ایثار است که می‌توان به مؤلفه‌های زیر در این راستا اشاره کرد:

۱. تقویت اعتماد به نفس و خودباوری؛
۲. رشد باورهای دینی؛
۳. شکوفایی استعدادها و بروز خلاقیت‌ها؛
۴. رشد فضائل اخلاقی و معنوی؛
۵. افزایش انسجام اجتماعی و تحکیم وحدت ملی؛
۶. تثبیت اقتدار جمهوری اسلامی ایران؛

۷. تضمین استقلال کشور و بازدارندگی دشمنان به تعرض به ایران اسلامی؛

۸. ایجاد الگوی مبارزه با قدرت‌های بزرگ؛

۹. بر باد دادن رویاهای رژیم صهیونیستی نسبت به اندیشه از نیل تا فرات؛

۱۰. کمک به بیداری اسلامی؛ (پژوهشگاه دفاع ملی، ۱۳۹۹: ۱)

ارزش‌های دفاع مقدس و نظام آموزشی

کشورهای جهان برای خود تاریخ و سرگذشتی دارند که گاهی آغشته به افسانه‌ها و رویدادهای خیالی‌اند و گاهی نیز به جهت غبار گرفتگی تاریخی، واقعیت‌های تاریخی آنها به وادی فراموشی سپرده شده است و افسانه‌هایی غیرمستند از آنها بر جای می‌ماند. بی‌تردید هر چه قدمت کشورها بیشتر باشد، حماسه‌های تاریخی آنها نیز افزون‌تر خواهد بود و در این میان ایران به جهت تاریخ کهن و دور و دراز خود در عمق تمدن سازی بشر، دارای حماسه‌های تاریخی فراوانی است که در تاریخ گم شده و یا افسانه‌ها و داستان‌های غیرمستند از آنها بر جا مانده است. اما ملت ایران یک برهه تاریخی دیگری دارد که مشحول از حماسه‌های واقعی و مستند است. نه زمان زیادی از آن گذشته و نه گرد فراموشی روی آن پاشیده شده است و فقط نیازمند توجه پژوهشگران امین، متعهد و تیز بین است تا با همت خود، زوایای پنهان آن را ثبت و ضبط کنند و به نسل‌های آینده، واقعیتی درخشان از تاریخ پدران سلحشور و رزمنده به یادگار بگذارند. (عامری، ۱۳۹۸: ۱)

دفاع مقدس هشت ساله، یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر تمامی جنبه‌های زندگی ایران و نسل‌های آینده آن است و از منظر مطالعات تاریخی و سیاسی و انجام پژوهش‌های لازم، یکی از مهمات آن عرصه، ضمن ثبت و ضبط حوادث تاریخی آن، وارد کردن رویدادها و ارزش‌های اعتقادی، دینی و اسلامی آن در نظام آموزشی بصورت کاملاً علمی و منطبق بر واقعیت‌های آن می‌باشد.

با توجه به این مهم که دفاع مقدس از ماندگارترین حماسه‌های ملت دین مدار، فهیم، بصیر و انقلابی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. دارای پیامدها و دستاوردهای ارزشمند و عظیمی در حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، نظامی، امنیت و ... بوده است. هشت سال دفاع مقدس، باعث به وجود آمدن و نهادینه شدن مفاهیم ارزشمندی در تاریخ معاصر ایران اسلامی شده است که برای حفظ این ارزش‌ها باید به بایسته‌ها و راهبردهایی توجه کرد، فرهنگ ایثار و شهادت، از جمله این مفاهیمی هست که به عنوان یکی از غنی‌ترین گنجینه‌های فرهنگ اسلامی، می‌تواند موتور محرکه پیشرفت دنیوی، اخلاقی، اخروی و ... جامعه و همچنین پشتوانه عظیم حفظ و حراست از اسلام و نظام جمهوری اسلامی ایران باشد (چراغی، اسلام پناه، ۱۳۸۹: ۱۰۲)

از سوی دیگر، با توجه به این که مهم‌ترین سرمایه هر ملت، جوانان آن کشور هستند و طرز فکر، نگرش، رفتار و روحیه نوجوانان و جوانان هر مرز و بوم تعیین کننده خط مشی آتی کشور خواهد بود، نوجوان و جوان اگر پایه‌های فکری مستحکم و صحیحی داشته باشد، در آینده تبدیل به فردی مفید خواهد شد و بالعکس اگر از پایه‌های سست فکری و عقاید و فرهنگ غلط پیروی کند، به فردی متزلزل، بی هویت و سربار جامعه مبدل خواهد شد. در دنیای معاصر که دشمنان با تهاجم فرهنگی و در عرصه جنگ نرم هر روز سعی دارند به ترفندی جوانان را از باورهای ارزشی خود دور سازند، آنان را بی هویت کنند و پیرو فرهنگ غرب نمایند، تربیت فرزندان در پرتو فرهنگ ایثار و شهادت می‌تواند ضامن رشد و تعالی اخلاقی و معنوی آنان و بهترین و قوی‌ترین مکانیزم در این راستا باشد. بنابراین انتقال این ارزش‌ها به نسل جدید از اهمیت بسزایی برخوردار است و نخستین راه در انتقال و نهادینه سازی این فرهنگ، تعلیم و تربیت می‌باشد (سعیدمنش، الهی، ۱۳۸۹: ۱۸۶)

فرهنگ ایثار و شهادت با اثرگذاری بر فضای فکری و ذهنی جوانان، باعث می‌شود دو نسل قدیم و جدید درک مشترکی از جامعه و نیز فلسفه زندگی پیدا نمایند. همچنین این فرهنگ متعالی باید بازتولید^۱ شود، در غیر این صورت محدود شده و کاربرد آن در عصر حاضر و آینده کمتر خواهد شد. اما اگر در این بازتولید، فرهنگ سازی مطلوبی صورت گیرد و بستر مناسبی برای نهادینه سازی آن فراهم شود، از طرفی فرهنگ ایثار و شهادت را به نسل امروز منتقل کرده ایم و مناسبات نسلی را برقرار نموده ایم و از طرفی دیگر، فرهنگ نوینی از ارزش‌های ایثار و شهادت را تضمین نموده ایم. از این رو نظام تعلیم و تربیت رسمی کشور، بایستی شکوفایی و پرورش این عناصر بنیادین را سرلوحه اهداف و برنامه‌های خود قرار دهد (شاهین، چشمه سهرابی، ۱۳۸۷: ۴۲۳)

با عنایت به موارد فوق، از جمله اهدافی که می‌توان برای آموزش و پرورش برشمرد، رشد فضایل اخلاقی دانش‌آموزان بر پایه تعلیم اسلام است. مدرسه وظیفه آماده کردن نسل جدید را برای جامعه امروز برعهده دارد. امروزه بسیاری از افراد در رویارویی با مسائل زندگی، فاقد توانایی‌های لازم و اساسی هستند و همین امر آنان را در مواجهه با مسائل و مشکلات روزمره آسیب پذیر نموده است. نوجوانان و جوانان برای مقابله با فشارهای موقعیت‌های مختلف به کارکردهایی نیاز دارند که آنان را در کسب این توانایی‌ها تجهیز نماید، لذا می‌توان با تأکید بر فرهنگ ایثار و شهادت، فرصت‌هایی را برای رشد اخلاقی دانش‌آموزان فراهم نمود تا نوجوانان و جوانان علاوه بر کسب توانایی‌های خواندن، نوشتن، حساب کردن و... مفاهیم این فرهنگ را فرا بگیرند و در خود نهادینه سازند تا با بهره گیری از آن در زندگی خود، توان ایستادگی و مقابله با مسائل را دارا باشند (جمشیدیان و همکاران، ۱۳۸۷: ۲۹۴)

با توجه به موارد فوق در حوزه آموزشی به ویژه در مدارس و دبیرستان‌ها برای اشاعه فرهنگ دفاع مقدس برخی راهکارهای آموزشی بشرح زیر ارائه می‌گردد؛

- ۱- طرح مفاهیم، مصادیق، تصاویر و مؤلفه‌های فرهنگ ایثار و شهادت در محتوای کتاب‌های درسی
- ۲- یاد نمودن از اسوه‌های ایثار و شهادت در حین تدریس متناسب با محتوای درسی کلاس
- ۳- ملاحظه فعالیت‌های عملی مرتبط با فرهنگ ایثار و شهادت و ارائه آن در کلاس طی ارزشیابی پیشرفت تحصیلی
- ۴- انتقال تجربیات و خاطرات دانش‌آموزان خانواده‌های شاهد و ایثارگر به عنوان الگو برای سایر دانش‌آموزان
- ۵- آشناسازی دانش‌آموزان با سایت‌های اینترنتی مرتبط با موضوع ایثار و شهادت
- ۶- افزایش توانایی علمی دبیران برای پاسخگویی به سوال‌های دانش‌آموزان در حیطه ایثار و شهادت
- ۷- تأکید مدارس بر پرورش تفکر تحلیلی دانش‌آموزان برای درک و پذیرش فرهنگ ایثار و شهادت
- ۸- راهنمایی و هدایت دانش‌آموزان جهت انتخاب دوستان پای بند به ارزش‌های فرهنگ ایثار و شهادت
- ۹- نقش الگویی دبیران و کادر اجرایی مدرسه و تطابق گفتار و کردار آن‌ها با فرهنگ ایثار و شهادت

در این حوزه همچنین می‌توان گفت که بر علما، نخبگان و صاحب‌نظران است تا با رویکرد آینده پژوهانه با بررسی، شناخت، تبیین و تشریح و ... این مفاهیم ارزشی، جهت حفظ و انتقال ارزش‌های دفاع مقدس و فرهنگ ایثار و مقاومت به نسل‌های آینده در سیستم آموزشی انتقال دهد، که در صورت موفقیت امیر بودن آن می‌توانیم شاهد تحولات زیر در نظام آموزشی کشور گردیم؛

¹ - Reproduction

- ۱- نهادهای فرهنگی در ترویج فرهنگ دفاع مقدس نقش مهمی در موفقیت‌های جامعه علمی و آموزشی در عرصه‌های گوناگون دارد.
- ۲- الگوسازی از خالقان حماسه دفاع مقدس در راستای ترویج فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی کشور در کلیه سطوح آن بسیار اهمیت دارد.
- ۳- حفظ روحیه مطالبه‌گری تربیت یافتگان مکتب دفاع مقدس از مسئولان و متولیان در پابندی و باز نشر فرهنگ دفاع مقدس،
- ۴- گسترش و تعمیق فرهنگ دفاع مقدس و نهادهای فرهنگی این فرهنگ متعالی تضمین کننده استحکام پایه‌های انقلاب اسلامی و هویت ملی است.
- ۵- جلوگیری از تحریف و فراموشی فرهنگ دفاع مقدس به عنوان وظیفه‌ای همیشگی و همگانی
- ۶- بهره‌مندی عالمانه و هوشمند از تجارب و دست آوردهای دفاع مقدس در نظام آموزشی نقش تعیین کننده‌ای در کسب تجارب علمیو کاربردی و موفقیت‌های آتی پژوهشگران در کلیه سبک‌های توسعه و شکوفایی کشور خواهد داشت
- ۷- آگاه شدن روزافزون جامعه علمی نسبت به توطئه‌های دشمنان با یادآوری تهدید آن‌ها به عنوان ضرورتی همیشگی در کشور.
- ۸- تقویت حس مقاومت در برابر دشمنان و توطئه‌های آن‌ها؛
- ۹- تقویت امید به آینده و رفع ابهامات در مسیر تحقق اهداف علمی و سیاسی و اقتصادی کشور؛
- ۱۰- تسری افق نگاه راهبردی در مقابله با سیاست‌ها و راهبردهای دشمنان به عنوانی ضرورتی اجتناب ناپذیر؛
- ۱۱- مقاوم سازی اراده‌ها بر مفاهیمی چون: ایمان به وعده‌های الهی، تلاش مسئولانه، بهره‌مندی از همه ظرفیت‌ها و ... که محوری‌ترین دست آوردهای آن فرهنگ مقاومت است که عمق راهبردی جمهوری اسلامی را شکل می‌دهد

آسیب شناسی نهادهای فرهنگی در ارزش‌های دفاع مقدس

در حال حاضر ترویج فرهنگ دفاع مقدس در سطح عمومی جامعه به عنوان دغدغه ازسوی کسانی که مورد توجه قرار دارد که دل در گرو آن دوران دارند و همواره با آن دوره به حیات خود ادامه می‌دهند، این روند بیشتر، گذشته‌گرا است و همواره مدافعان آن را درهاله‌ای از تقدس و بیشتر در زمان گذشته گرفتار کرده است. مسئولان و متولیان فرهنگی جامعه، همانطور که نسبت به فرهنگ انقلاب اسلامی و فرهنگ عمومی جامعه بی‌مهری کرده و آن را در مظلومیت قرار داده‌اند، دامنه این بی‌مهری را به فرهنگ دفاع مقدس به طور خاص کشانده‌اند در واقع این فرهنگ نیز دچار مظلومیت مضاعف شده است به طوری در ترویج بهینه و شایسته آن در سطح جامعه و قشرهای مختلف به ویژه نوجوانان و جوانان نتوانسته‌اند به صورت فراگیر عمل کنند (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۲۲)

به نظر میرسد علیرغم گذشت چهار دهه از انقلاب اسلامی، سیاستگذاری‌های انجام شده در نظام آموزشی کشور بویژه در حوزه نهادهای سازی ارزش‌های والای دفاع مقدس در نظام آموزشی کشور، همگام با روندها و الگوهای فرهنگی-آموزشی حاکم جهانی در حوزه آموزش نتوانسته آنطور که باید و شاید به رسالت خود جامع عمل بپوشاند و موفقیت‌های درخوری را کسب نماید که ریشه در عدم انسجام در برنامه ریزی، عدم تربیت کارکنان توانمند آموزشی در این حوزه و همچنین در اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های کارآمد آموزشی مرتبط با فرهنگ دینی- معنوی دفاع مقدس در کشور دارد. در این زمینه به نظر میرسد چند بخشی بودن سیستم‌های دخیل در حوزه سیاستگذاری آموزشی، دراولویت نبودن نهادهای سازی فرهنگ دفاع مقدس در حوزه آموزشی نسبت به دیگر حوزه‌ها و عدم سرمایه گذاری‌های کلان در این حوزه و همچنین عدم اتصال بدنه آموزشی و دیگر بخش‌های مرتبط به

آموزه‌های فرهنگی دفاع مقدس به صورت تخصصی، از جمله موضوع و مولفه‌های مهم حائز اهمیت در بررسی موانع نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس در نظام آموزشی در چهل ساله^۱ دوم انقلاب اسلامی می‌باشد

در سوی دیگر با توجه تحولات ارتباطی جدید در دنیای کنونی و ظهور نسل جدیدی از طبقات اجتماعی-فرهنگی جامعه که در معرض طوفان سهمگین امواج گسترده ماهواره‌ها و سایت‌های اینترنتی وسیل ویرانگر شبهات سیاسی، دینی، ترویج اباحه گری و رشد قارچ گونه عرفانه‌های ساختگی و صوفیگری قرار دارند، رواج شعارهای بی محتوا در عرصه فرهنگ و اقتصاد و اجتماع، تجمل گرایی و تخطئه ارزش‌های انقلاب و دفاع مقدس گوشه‌هایی از آسیب‌ها و تهدیدهایی است که نسل امروز از ترکش‌های سوزاننده آنها در امان نیستند. از این منظر ضروری است شمن اینکه در طراحی نظام مهندسی فرهنگی کشور که یکی از آنها نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس می‌باشد، این گونه موانع و نیز آفتهای جدیدتری که در راه است، محاسبه شود و ضمن آشنا کردن جوانان با زیانهای جبران ناپذیر آسیب‌ها نسخه‌های درمانی مناسب با هویت دینی-اجتماعی کشور همراه با داروهای شفابخش تجویز شود تا بذر ارزش‌های دینی در جان و روح این نسل جوانه زند و رشد یابد و بی‌تردید زنده نگاه داشتن فرهنگ انقلابی و الگوهای ارزشی انقلاب و هشت سال دفاع مقدس در این راه راهگشا می‌باشد(ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶)

در این بخش برخی موانع نهادینه سازی ارزش‌های دفاع مقدس

با توجه به الگوهای پارادایمی در بررسی زمینه‌ها، موانع، کمبودها و کاستی‌های موجود در ترویج فرهنگ دفاع مقدس، زمینه‌ها و مولفه‌های فوق را میتوان در سه بخش محتوایی، نهادی و عملکردی زیر مورد بررسی قرار داد:

الف) در زمینه‌های محتوایی

۱- **جایگزینی ارزش‌ها:** به زعم صاحب‌نظران، سیرتدریجی تغییر و جابجایی ارزش‌ها در سالهای گذشته تا به امروز، خود را در جایگزینی ارزش‌های غیر اسلامی با ارزش‌های اسلامی و تغییر نمادهای فیزیکی و نمادهای مناسبتی غیر اسلامی با نمادهای فیزیکی و مناسبتی اسلامی نشان داده است

۲- **عدم تمرکز محتواها:** به لحاظ محتوایی نیز، هرچند در حوزه دفاع مقدس مراکز متعددی فعال‌اند. اما هر کدام بخشی از اطلاعات را در اختیار دارند. لذا برای پژوهشگران و محققان و عموم مردم دسترسی به اطلاعات متمرکز و جامع در خصوص دفاع مقدس دشوار به نظر می‌رسد.

۳- **ضعف انسجام محتواها:** در عرصه تولید و بیان منابع دفاع مقدس، متولیان فرهنگی متعدد هر کدام متناسب با تشخیص خود محتوایی را تولید و عرضه می‌دارند و یا در بیان موضوعات دفاع مقدس شاهد پراکنده گی‌هایی هستیم که بعضاً تردیدهایی را نیز بوجود می‌آورد.

۴- **ضعف شایسته سالاری:** ضعف توجه به نیروهای توانمند علمی در بیان تاریخ شفاهی دفاع مقدس یکی از خلأهای عمده در وضع موجود است. به نظر می‌رسد عمدتاً افراد به این امر می‌پردازند که فاقد صلاحیت علمی لازم می‌باشند

ب) موانع عملکردی نهادینه سازی فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی

۱- رجوع به الگوها و روش‌های غیر ارزشی فرهنگی

یکی از مسائل و موانع مهم در ترویج فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی کشور در چهل ساله دوم انقلاب، گرایش و رجوع به الگوها و روش‌های غیر ارزشی فرهنگی برای تبلیغ فرهنگ دفاع مقدس با هدف ایجاد جاذبه برای مخاطبان می‌باشد که از منظر صاحب‌نظران به عنوان خطایی راهبردی مطرح گردیده است. مفهوم شهادت، امری هرمنوتیکال و ابعادین است و این وصف ویژه

باعث شده که منشا تفاسیر، قرائت‌ها، تلقی‌ها و تاویل‌های متنوع و متعدد واقع شده و معروض کنکاش‌ها و پنداشت‌های گوناگون قرار گیرد. بدین لحاظ ترویج علمی با جهان بینی غیرالهی الهی، روش‌های علمی هوشمندانه و هدفمند در ترویج فرهنگ و جلوگیری از بددفاع کردن ازارزش‌های دفاع مقدس و همچنین به روز رسانی مداوم تفکر دفاع مقدس از مهمترین اهداف در این زمینه می‌باشد.

۲- تاثیر سیاست زدگی امر فرهنگی دفاع مقدس؛

در سالهای پس جنگ تحمیلی، تقسیم بندی رزمندگان بازگشته از جنگ در طیف‌های مختلف سیاسی موجب ظهور دسته بندی‌های خاص سیاسی گردید که خود این امر نیز به ایجاد تعارض‌ها و خاتلافات میان برخی از چهره‌ها منجر گردید و برخی نیز از سوی مسئولین وقت مورد بی توجهی قرار گرفتند.

۳- ضعف نخبه محوری و بیگانگی ارزشی نخبگان با فرهنگ دفاع مقدس

در این حوزه عدم تعریف نخبگی در فضای دفاع مقدس از سوی نهادهای درگیر نظیر سپاه، بسیج، ارتش و... و بنیاد ملی نخبگان، موجب نوعی سرگردانی در شناسائی و معرفی نخبگان عرصه دفاع مقدس شده است و از این منظر دانشمندان شهیدی همچون تهرانی مقدم و نخبگان شهیدی چون حسن باقری، محمود کاوه، صیاد شیرازی و... کمتر از حیث مورد توجه رسانه‌ای و الگوسازی قرار گرفته‌اند. از این منظر، تعریف نخبه در فرهنگ دفاع مقدس و نخبه محوری یکی از مهمترین مولفه‌های است که می‌تواند در ترویج فرهنگ دفاع مقدس نقش موثری می‌تواند ایفا کند

۴- تک صدایی شدن ترویج فرهنگ دفاع مقدس:

از مهم نیز دیگر موانع موجود در نهادینه شدن فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی کشور می‌باشد چرا که در حوزه ترویج فرهنگ دفاع مقدس به این دلیل که تصور بر آن است که دفاع مقدس، مختص نظامیان است، دانشگاه‌ها و مراکز علمی کمتر به خود اجازه ورود به آن را می‌دهند و حتی دفاع مقدس را از نگاه نظامیان تفسیر می‌کنند، لذا در این باره به طور مشخص، تک صدایی شدن ترویج فرهنگ دفاع مقدس به عنوان یکی از آسیب‌های موجود قابل شناسائی و بررسی می‌باشد

۵- تفننی شدن برخی مسائل فرهنگی مرتبط با دفاع مقدس

در حال حاضر، برخی از فعالیت‌های مرتبط با دفاع مقدس در در فضاهای آموزشی همچون دانشگاه‌ها نظیر گذراندن واحدهای درسی و برگزاری کاروان‌های راهیان نور، خود با مسائل و مشکلات و عهده‌ای همراه است.

۶- نگرش مقطعی و تاریخی به دفاع مقدس:

برخی از مسئولان، کارشناسان و فعالان عرصه فرهنگ، موضوع دفاع مقدس و فرهنگ آن را مقطعی و تاریخی مربوط به همان دوران گذشته تلقی می‌کنند و در وضعیت کنونی، ضرورت آن را درک نکرده‌اند. چنین تصویری به طور قطع در عملکرد و انگیزه آنها در حراست و پشتیبانی از فرهنگ دفاع مقدس تاثیر گذار خواهد بود در حالی که مقام معظم رهبری جنگ را " گنج" می‌دانند که باید استخراج شود. (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۲)

نتیجه گیری

نهادینه کردن ارزش‌ها در جامعه، نیاز به برنامه‌ریزی و سازماندهی دارد و مسؤولیت این مقوله بر عهده کلیه نهادهای فرهنگی در جامعه نظام آموزشی کشور مخصوصاً آموزش و پرورش و وزارت علوم می‌باشد که باید کار کلیدی و مبنایی را در این حوزه انجام انجام دهند. دین باوری، استکبار ستیزی، عشق به میهن، زندگی هدفمند و تلاش در راه سازندگی وطن، سرمایه‌های گران‌بهای جوانان عزیز ماست. این‌ها حاصل زحمات طاقت‌فرسای خیل معلمان دلسوز و فداکار است که باید بر این همه همت

درود فرستاد. دستگاه تعلیم و تربیت به عنوان عظیم‌ترین نهاد فرهنگی، آموزشی و تربیتی کشور رسالت پرورش بالندگی نسل آینده را بر دوش دارد. معلمان فهیم و فکور و با ظرفیت بالای فکری و فرهنگی خود به عنوان مولدان اندیشه و دانایی، باترویج و تعمیق ارزش‌های انقلاب اسلامی و تعظیم شعائر دینی و بینش و نگرش سیاسی اصیل و سالم و بدون گرایش به خط‌بازی‌های سیاسی، سعی در ارتقاء سطح آگاهی و فرهنگ جامعه دارند. مدرسه به عنوان خط مقدم جبهه تعلیم و تربیت و کانون توسعه مرزهای دانایی است. «اساسی‌ترین نیاز جامعه وجود انسان‌های سالم، توانمند و صالح است و مدارس مسئولیت تربیت چنین انسان‌هایی را برعهده دارند. در این رابطه با توجه به اینکه در واکاوی ارزش‌های دفاع مقدس مقوله‌هایی همچون ایثار و شهادت جزء ارزش‌های بنیادین جامعه اسلامی ایران بشمار می‌روند و انتقال چنین ارزش‌هایی همواره جزء سیاست‌های کلان فرهنگی کشور می‌باشد، از این منظر از نظام آموزشی کشور به عنوان بزرگ‌ترین نهادی که وظیفه انتقال فرهنگ و ارزش‌ها را برعهده دارد، انتظار می‌رود ضمن پیروی از سیاست‌های فرهنگی کشور، پیشرو در این حرکت فرهنگی نیز باشد. بنابراین چنانچه جامعه‌ای حاکمیت جو ایثار و شهادت بر فضای فرهنگی کشور را مهم می‌داند باید نظام آموزشی خود را به گونه‌ای سازماندهی کند که خروجی هزینه‌ها و تلاش‌های انجام شده در آن، جوانان خود ساخته و با هویتی باشند که به خوبی فرهنگ ایثار و شهادت را شناخته و به نیکی آماده کوشش و فداکاری در راه آن بوده و تا پای جان از آن دفاع نمایند. در این راستا هرچند در مورد ارزش‌های دفاع و دستاوردهای ماندگار دفاع مقدس و بایسته‌های امروزی نکات گسترده و عمیقی وجود دارد، اما در این زمینه در قاب پیشنهادات پژوهشی به گزاره‌های زیر بسنده می‌شود:

الزامات:

- به دفاع مقدس به عنوان یک ذخیره^۵ فرهنگی و یک گنجینه تمام نشدنی توجه شود.
- ابعاد عبرت‌گیری از عدم پایبندی دشمن به تعهدات خود تبیین شود.
- به شرایط آمادگی و الزامات دفاع کارآمد توجه و ابعاد آن تبیین شود.
- روحیه^۶ دشمن ستیزی مردم در حال حاضر و آمادگی حضور آنان برای مقابله با دشمن در آینده تقویت شود.
- پیوند اقتدار و ابهت امروز نظام اسلامی در محیط ملی و فرا ملی با دفاع مقدس بیش از پیش تبیین شود.
- ضرورت‌ها و الزامات استفاده از تجربه‌های دفاع مقدس بیش از پیش تبیین شود.
- به تأثیر برکات دفاع مقدس در برون رفت از تنگناهای بزرگ پرداخته شود.
- فعالیت و تلاش گسترده^۷ دشمنان برای به فراموشی سپردن دفاع مقدس تبیین و تشریح شود.
- به نقش نظام تعلیم و تربیت در ترویج فرهنگ دفاع مقدس بیش از پیش توجه شود.
- به این نکته توجه شود که دفاع مقدس رمز ماندگاری و جهان شمولی انقلاب اسلامی برای یافتن راه‌های عزت، کرامت و پیشرفت کشور به سمت قله‌های اقتدار و منزلت جهانی قلمداد می‌شود.
- به مقاوم سازی اراده‌های عمومی و توجه به قواعد آن عنایت شود. آنچه مسلم در طرح موضوع فرهنگ ایثار و شهادت در نظام آموزشی باید به دو نگاه ویژه به این حوزه پرداخت.

در نگاه اول هدف این است که هدف نظام آموزشی، آشنا کردن دانش‌آموزان با مفهوم، ابعاد و مصادیق مقوله مذکور باشد به بیان دیگر شناخت فرهنگ ایثار و شهادت موضوعیت دارد.

و در در نگاه دوم و تخصصی تر، هدف باید از طرح این مقوله در نظام آموزشی، نایل ساختن دانش آموزان به مجموعه‌ای از فضائل اخلاقی و نهادینه سازی این فرهنگ در مدارس و دانش آموزان است. با پذیرش نگاه دوم، طرح موضوع فرهنگ ایثار و شهادت به مثابه ابزاری است که می‌تواند به تحقق اهداف نظام آموزشی در این حوزه بیش از پیش یاری رساند و در این راستا به موارد زیر تاکید و توجه ویژه داشت که:

- نهادینه کردن ترویج فرهنگ دفاع مقدس نقش مهمی در موفقیت‌های جامعه آموزشی در حوزه‌های گوناگون دارد.
- الگوسازی از خالقان حماسه دفاع مقدس در راستای ترویج فرهنگ دفاع مقدس در نظام آموزشی بسیار اهمیت دارد.
- مطالبه‌گری از مسئولان و متولیان در پایداری و باز نشر فرهنگ دفاع مقدس از ضرورت‌هایی است که جامعه آموزشی باید در این حوزه ورود جدی‌تر داشته باشد
- گسترش و تعمیق فرهنگ دفاع مقدس و نهادینه کردن ترویج این فرهنگ متعالی در نظام آموزشی تضمین کننده استحکام پایه‌های انقلاب اسلامی و هویت ملی است.
- جلوگیری از تحریف و فراموشی فرهنگ دفاع مقدس وظیفه‌ای همیشگی و همگانی نظام آموزشی کشور باید در بالاترین سطح تصمیم‌گیری و برنامه ریزی مسئولان این حوزه قرار گیرد
- با توجه به این مهم که بهره مندی عالمانه و هوشمند از تجارب و دست آوردهای دفاع مقدس نقش تعیین کننده‌ای در شکست دشمنان کشور دارد این مهم باید در قالب‌های مختلف آموزشی مورد بحث و تحلیل‌های آموزشی قرار گیرد
- آگاه نمودن جامعه آموزشی نسبت به توطئه‌های دشمنان و یادآوری تهدید آن‌ها چه در دوره هشت سال دفاع مقدس و چه در سال‌های پیش رو از ضرورت‌های همیشگی مورد توجه در مباحث آکادمیک و پژوهشی نظام آموزشی قرار بگیرد
- با توجه به این مهم که مقاوم سازی اراده‌های نسل‌های جوان بر مفاهیمی چون: ایمان به وعده‌های الهی، تلاش مسئولانه، بهره‌مندی از همه ظرفیت‌ها و... تکیه دارد. که محوری‌ترین دست آوردهای فرهنگ مقاومت است که عمق راهبردی جمهوری اسلامی را شکل می‌دهد این آموزه‌ها در قالب ارزش‌های دفاع مقدس بازآفرینی و بروزرسانی گردد.

بی تردید دفاع مقدس که از ماندگارترین حماسه‌های ملت دین مدار، فهیم، بصیر و انقلابی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. دارای پیامدها و دستاوردهای ارزشمند و عظیمی در حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، نظامی، امنیت و ... بوده است لذا در حوزه تدوین، ترویج و نشر آموزه‌های دفاع مقدس در حوزه آموزشی کشور توصیه می‌گردد با ایجاد مراکز پژوهشی و تحقیقاتی علمی تعلیم و تربیتی براساس ارزش‌های دفاع مقدس در بدنه سازمان آموزش و پرورش در ایجاد تحول و کارآمدی این حوزه راهبردی‌های پیشنهادی زیر را بدقت مدنظر قرار دهند:

۰ - پیشنهاد می‌شود که با برشمردن برجستگی‌های مرگ شهادت طلبانه و تفاوت آن با مرگ طبیعی؛ تبیین اصل دفاع مشروع که اصلی عام، عقلانی و انسانی است؛ تبیین این مدعا که آدمیان در کنار حق، نسبت به دیگران مکلف نیز هستند و تقدیر و استدلال عقلی و نقلی بر این مدعا که انسان‌ها در مقابل یکدیگر وظیفه دارند، و پیوند این اصل با فرهنگ ایثار و شهادت؛ با استفاده از ۱- ادبیات داستانی، ۲- فیلم‌های جذاب، ۳- اردوها و بازدیدهایی از مناطق جنگی به منظور تقویت روحیه تعادل، ۴- تعامل و تفاهم با نوجوانان و جوانان در زندگی اجتماعی.

۲- توجه مسئولین به ارزش‌های دفاع و معتقد به آرمان‌های جامعه و حفظ فرهنگ ایثار و شهادت و انتقال آن به نوجوانان و جوانان و پرهیز از هر گونه پنهان کاری.

۳- جلوگیری از تنزل ارزش‌های دفاع مقدس: از سطح ملی مردمی به سطح ارزش‌های گروهی (گروه رزمندگان) از طریق شکستن حصر ارزش‌ها و منحصر نداشتن آن‌ها به گروهی خاص و زمینه سازی برای اهمیت یافتن این ارزش‌ها از طریق تبیین مبانی عقلانی آن‌ها.

۴- ترویج اصل روایت‌گری، تهیه و تدوین و پخش فیلم، نشر کتب، شناسایی و معرفی چهره شاخص و برجسته، ارائه الگو، ایجاد شبکه رسانه‌ای، اختصاص واحدی درسی، دانشگاهی

۵- برگزاری همایش‌های استانی و شهرستانی: و احساس مسئولیت اصحاب فرهنگ و هنر در زمینه فرهنگ ایثار و شهادت نسبت به حفظ، ترویج و انتقال این فرهنگ به نسل‌های آینده همت بیشتری بنمایند.

۶- بررسی و تحقیق مختصری در مورد نقش زنان در طول دفاع مقدس که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند انجام شود

منابع.

۱. امام خمینی(ره)، روح الله (۱۳۷۸)، صحیفه امام، ج ۱۹، تهران، مؤسسه آثار امام.
۲. ایزدی و همکاران، (۱۳۹۶) ترویج فرهنگ دفاع مقدس، آسیب شناسی، ارائه مدل و راهکارها،
۳. برزونی، محمد علی. (۱۳۸۶). «دفاع مقدس و فرهنگ ایثار و شهادت». خبرنامه آفتاب، شماره ۴۱۸.
۴. بنیاد شهید انقلاب اسلامی. (۱۳۸۰). عطر شهادت در کلام ولایت، تهران: نشر شاهد
۵. بهالگردی، بهاره؛ سعیدی رضوانی، محمود؛ صحافیان، مهدی. (۱۳۸۷). «تأملی در میزان استفاده از ظرفیت درس زبان و ادبیات فارسی (دوره متوسطه) در ترویج فرهنگ ایثار و شهادت». مجموعه مقالات همایش ملی ایثار و شهادت، فرصت‌ها و چالش‌ها در حوزه‌های فرهنگ، اقتصاد و سیاست، مازندران: دانشگاه مازندران، صص ۲۶۹ - ۲۴۹.
۶. جمشیدیان، عبدالرسول؛ صادقیان، مهدی؛ مرادزاده، سمیرا؛ فروهر، محمد. (۱۳۸۷). «تحلیل محتوای کتب دوره ابتدایی از نظر میزان توجه به متغیرهای فرهنگ ایثار و شهادت». مجموعه مقالات همایش ملی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، اصفهان: دانشگاه اصفهان، صص ۳۱۵-۲۹۳.
۷. چراغی، نسرین؛ اسلام پناه، مریم. (۱۳۸۹). «تأثیر فرهنگ ایثار و شهادت در گسترش اخلاق و معنویت در جامعه». مجموعه مقالات همایش ملی ایثار و شهادت و توسعه کشور، کرمانشاه: دانشگاه رازی، صص ۱۰۵-۹۲.
۸. سعیدمنش، نصر الله؛ الهی، فروزان. (۱۳۸۹). «آثار و پیامدهای فرهنگی ایثار و شهادت در مقابل تهاجم فرهنگی». مجموعه مقالات همایش ملی ایثار و شهادت و توسعه کشور، کرمانشاه: دانشگاه رازی، صص ۱۹۸-۱۸۵.
۹. شاهین، آزاده؛ چشمه سهرابی، مظفر. (۱۳۸۷). «بررسی نقش برنامه‌های شبکه‌های سراسری سیما در حفظ و تقویت فرهنگ ایثار و شهادت». مجموعه مقالات همایش ملی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، اصفهان: دانشگاه اصفهان، صص ۴۵۴ - ۴۲۱.
۱۰. صالحی عمران، ابراهیم؛ اکبرپورزنگلانی، محمداقبر. (۱۳۸۶). بررسی میزان تحقق هدف اجتماعی ایثارگری در آموزش و پرورش دوره متوسطه (مورد مطالعه: دانش‌آموزان ودیبران متوسطه نظری). مازندران، مجموعه مقالات همایش آسیب شناسی ترویج فرهنگ ایثار و شهادت. صفحات ۱۸۹-۱۷۷
۱۱. صالحی عمران ابراهیم؛ مهدی سبحانی نژاد؛ حسین فرهیخته چهارباشلو (۱۳۹۴) تحلیل میزان توجه به مولفه‌های شهداء و ایثارگران دفاع مقدس در محتوای کتب درسی دوره ابتدایی، فصلنامه پژوهش‌های آموزش و یادگیری، مقاله ۱۴، دوره ۱۲، شماره ۱ - شماره پیاپی ۲۱، شهریور
۱۲. صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای امام راحل(ره)، وزارت ارشاد، تهران ۱۳۶۱ - ۱۳۷۱.
۱۳. مبتکرسرای، اسفندیار. (۱۳۹۷). لاله‌های حوزه، تهران: بنیاد شهید انقلاب اسلامی، نشر شاهد
۱۴. مجله سیاست دفاعی، سال بیست و پنجم، شماره ۹۹، تابستان
- مختاری پور، مرضیه؛ سیادت، سید علی. (۱۳۸۵). آثار پیامدهای فرهنگی ایثار و شهادت. شیراز: مجموعه مقالات همایش آسیب شناسی و ترویج فرهنگ ایثار و شهادت. صفحات ۱۶۲-۱۴۸
۱۵. مهدی آزاد، محمود. (۱۳۷۵). با عبادت تا معراج، تهران: نشر شاهد.